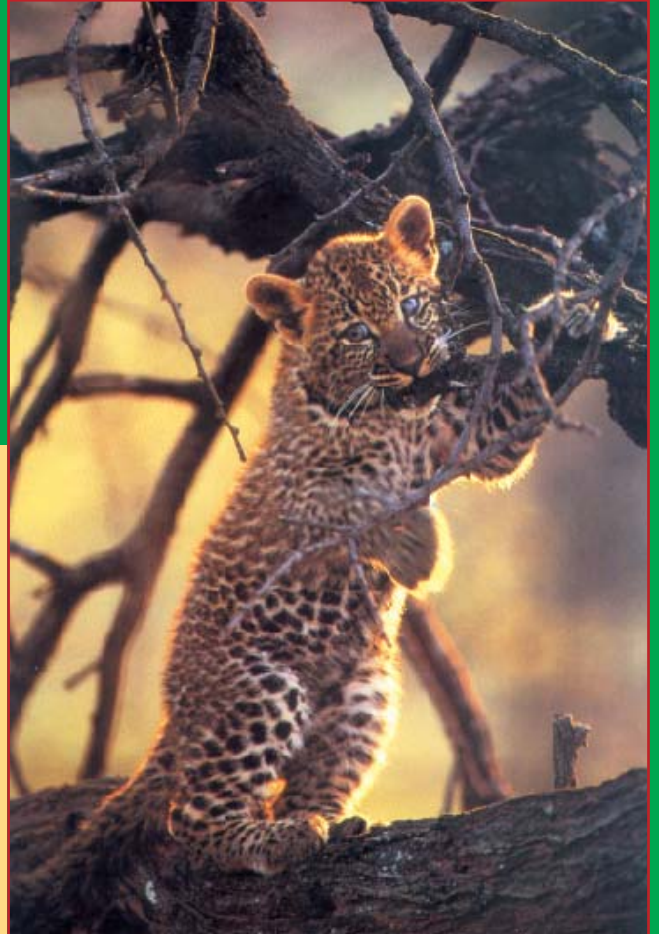

Doğada Bu Ay

Bir köpek yavrusuna bir tahta parçası verdiğimizde oynamasını izleyip neşelenmeye başlarız. Tahta parçasını attığımızda hızla koşup geri getirir. Sonra da tekrar atmamız için bekler. Benzer bir durumu kedi yavrularında da gözleyebiliriz. Kedi yavrularına top attığınızda, topu bir o patilerine bir bu patilerine atarak, çevresinde koşarak, topun üzerine atlayarak saatlerce zaman geçirirler. Yavrular, büyüyünce de farelerle uğraşmaya başlarsa şaşkırmamak gerekir. Topla oynadıkları oyunu sanki fareyle sürdürürler. Oyun, tıpkı çocukların yaşamında olduğu gibi, hayvan yavrularının da yaşamında önemli bir yere sahiptir.

Hayvanlar da Oynayarak Öğrenir

Kedilerden kargalara birçok hayvan yavrusu yaşamda kalmalarını sağlayacak önemli becerilerini oyun oynayarak edinirler. Kurt yavrularının birbirleriyle kavga eder gibi oyun oynamaları, fil yavrularının birbirlerine su fişkırtması, leopar yavrularının birbirlerinin üstüne çıkarak ağaca tırmanması gerçekte yavrular yetişkin olduklarında gerekecek becerileri kazanmalarını sağlar.

Bu turna yavrularının böyle sakin göründüklerine bakmayın. Onlar, dal parçalarıyla "istop" oynamaya bayılırlar.

Hayvan yavruları birbirleriyle oynarken eğlenir ve bu da bize sevimli gelir. Er ya da geç bu oyunların hepsi onlar için bir öğrenme sürecine dönüşür. Yavruların oynayarak öğrenmelerinin süresi hayvanların türlerine göre değişir. Örneğin, ayı yavruları üç yıl, fil yavrularıyla dört yıl süreyle oyunla öğrenmeye devam ederler. Oyunlar sayesinde nasıl avlanacaklarını ya da kendilerini nasıl koruyabileceklerini öğrenirler.

Kuşlar ve memeliler toplumsal hayvanlar oldukları için, en çok oyun oynayan canlı gruplarıdır. Oyun oynamak, hayvanların birbirleriyle ilişkilerini güçlendirmelerine yardımcı olur. Yalnızca bu hayvanların değil, bazı böcek yavrularının da oyun oynadığı düşünülmüyor.

Mayıs ayı, hayvan yavrularının oyun oynamalarını izleyebileceğimiz en güzel ay. Nisan ayında doğmuş olan yavrular Mayıs'ta iyice hareketlenmeye başlarlar. Kendilerine gün boyunca yiyecek getirmek için uğraşan anne-babalarının tüm yorgunluğuna karşın, onları oyun oynamak için zorlarlar. Bu oyunları merak ediyorsanız, Mayıs ayı boyunca hayvanları gözlemeniz yeterli.

İstop adlı oyunu hepimiz oynamışızdır. Bir arkadaşımızın adını söyleyerek elimizdeki topu havaya atarız. Adını söylediğimiz arkadaşımız da bu topu yakalamaya çalışır. Yakalayamazsa ebe olur. Turna yavrularının da bizim oynadığımız istop oyununa benzer bir oyunları var. Ancak onlar, top yerine dal parçaları kullanıyorlar. Dallarını havaya atıp yakalamaya çalışıyorlar. İnce dallar, turna yavrularının en sevdiği oyuncak.

Peki, ya saklambaç? Yaşımız kaç olursa olsun saklambaç hep en sevdiğimiz oyunlardan biridir. Tilki yavruları da saklambaca benzer bir oyun oynarlar. Ancak onlar, bir arkadaşlarından değil, en sevdikleri oyuncak olan küçük bir dal parçasından saklanırlar. İlk olarak pusuya yatmış gibi yapıp saklanırlar. Daha sonra da aniden sıçrayarak dal parçasını yakalamaya çalışırlar.

Herhalde hepimiz arkadaşlarımızla ya da babamızla gürleşmişizdir. Ayı ve kurt yavruları da birbirleriyle sık sık gürleşirler. Bazen gürleşirken birbirlerini ısırırlar.

Fakat hiçbir zaman birbirlerini incitmezler, bunun bir oyun olduğunu bilirler. Benzer bir oyun da dağ keçilerinde var. Biz nasıl çimenlerde ya da tepelik alanlardan aşağı yuvarlanmaya çalışıyorsak, dağ keçisi yavruları da eğimli bir alan bulduklarında kayma denemeleri yaparlar.

Bir top bulduğumuzda hemen bir daire oluşturup topu birbirimize atarak oynadığımız olmuştur. Ahtapotlar konusunda çalışma yapan Amerikalı bir bilim insanı da, ahtapotların bizim oynadığımız oyuna benzer bir oyun oynadığına tanık olmuş. Bir nesneyi önce yemeye çalışan ahtapot yavruları tadının iyi olmadığını farkettilerinde birbirlerine atmaya başlamışlar. Belki siz de bu bilim insanı gibi, hayvan yavrularının güzel ve şaşırtıcı oyunlarına Mayıs ayı boyunca gittiğiniz doğal alanlarda, parklarda tanık olabilirsiniz. Çevrenizi dikkatle izleyin.

Bize çevrenizde gördüğünüz yavru hayvanların oyunlarını yazıp göndermeyi unutmayın. Gözlemleriniz sırasında bir yandan da, yavru hayvanların oynadıkları oyunların büyüdüklerinde onlara hangi beceriler kazandırabileceğini de tahmin etmeye çalışın. Örneğin, kanatlarını hızlı hızlı çarpan bir kuş yavrusu bu sayede kanatlarını güçlendirir. Daha iyi ve hızlı uçar. Tilki yavrularının ya da ceylanların durduk yerde yaptıkları ani sıçrama hareketleriyse, kaslarını geliştirir ve daha iyi besin bulmalarına yardımcı olur.

Biraz da Biz Oynayalım...

Arı Olalım

Dört gruba ayrılın ve her grup için farklı bir renk belirleyin. Her grup, ayrı bir arı kolonisini temsil ediyor. Yere bir çizgi çekin. Gruplar yan yana bu çizginin gerisinde dursun. Çizginin diğer tarafına daha önceden gruplar için belirlediğiniz renklerde karton çiçekler koyun. Her rengin üzerine de içinde yine aynı renkte su bulunan şişeler koyun. Suları yemek boyasıyla boyayarak renklendirebilirsiniz. Boyadığınız sular, her arı kolonisinin besleneceği balözünü simgeliyor. Her grubun boş bir şişesi, bir de damlalığı olsun. Her arı kolonisinden biri "Uç!" komutunu verdikçe, yan yana duran gruplarda ilk sırada bulunan, hızla koşarak çiçeklerin üzerinde bulunan renkli "balöz" sularından dolduracak. Daha sonra kendi grubuna geri dönüp boş şişeye boşaltacak. En fazla balöz toplayan grup oyunu kazanacak.

1-2-3! Hareket Edeni Yerim!

İçinizden biri kurbağa, diğerleri de sinek olsun. Kurbağa, sırtını sineklere dönüp gözlerini yumsun. Sinekler, kurbağanın gözleri kapalıyken hareket etsinler. Ancak sineklerle kurbağa arasında 20 adım uzaklık kalsın. Kurbağa, sesli olarak "1-2-3! Hareket edenini yerim!" desin. Bunu dedikten sonra gözlerini açıp sineklere dönsün. Hareket halinde gördüğü sineklere "Gördüm!" desin. Kurbağanın "Gördüm!" dediği, yani hareket halinde yakalanan sinek, kurbağa tarafından yenmiş sayılacağından yerine otursun.

Burcu Meltem Arık
burcu@dogadernegi.org

Kaynaklar

Hodgson, B., Yavru Hayvanların Dünyaları, 1998
Verite, M., Simon, R., Hayvanlar ve Mevsimler, Baskan Yayınları
http://www.pbs.org/wnet/nature/baby/

Sevgili Arkadaşlar,

Doğayla ilgili sorularınızı ve yaptığınız çalışmaları bize yollayabilirsiniz. Gönderdiklerinizin bazılarında zaman zaman köşemizde yer vereceğiz. Mektuplarınızı ve e-postalarınızı bekliyoruz.

Adres: TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Doğada Bu Ay Köşesi/Atatürk Bulvarı/No: 221/Kavaklıdere/06100/Ankara/e-posta: cocuk@tubitak.gov.tr